

СТРАХ СТАРОСТІ: ФІЛОСОФСЬКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Відомо, що наразі глобальною проблемою людства є як зростання населення Землі, так і його старіння, зокрема у розвинених країнах. Це явище змінює і культуру сучасного світу. Зокрема, ми можемо спостерігати надзвичайний приріст інформації з одного боку, та швидко втрату її актуальності з іншого. Крім того, бути старим у сучасному соціумі означає «соціальну смерть». «Культ молодості» переслідує сучасну людину на кожному кроці та нівелює надбання старечого віку - мудрість, основою якої є життєвий досвід. Часто можна спостерігати явище, коли молода людина за порадою звертається не до старшої близької людини, а шукає відповіді в мережі Internet. Все це призводить до розриву в ланцюгу передачі знань від покоління до покоління. Зважаючи на зростання чисельності людей похилого віку та не залучення їх до активного життя суспільства, виникає не лише загроза знищення спадкоємності традицій та культурної ідентичності, але це призводить і до негативних економічних явищ.

При такому підході, фактично, майбутнє людства будується на основі повного нівелювання історичного досвіду, складовим якого є індивідуальний досвід кожної людини. Основною, на наш погляд, різницею між знаннями і мудрістю є вміння правильно і швидко орієнтуватися у життєвих ситуаціях, а без досвіду робити це важко. Тому, людей похилого віку необхідно залучати до активного громадського життя. На наш погляд, важливим є не продовження життя людини, а забезпечення його повноцінності та якості.

Окрім того, важливо розглянути ставлення до старості на різних культурно-історичних етапах. Так у «сарматську епоху» (починаючи з III ст. до н.е.) життя сармата чітко було розділено на етапи. Після проходження чоловіком ряду ініціацій, відповідно до віку, наступав етап поступового відходу від життя (з сорока п'яти до шістдесяти років). Останній семирічний цикл, стариківський, завершувався їх вбивством [3, с.170]. Саме таке становище людей похилого віку і могло породити у них страх старості. Та явище вбивства старців у сарматів можна порівняти зі ставленням до людей похилого віку у сучасному суспільстві. Зокрема, життя сучасної людини можна також розділити на декілька соціально-вікових етапів. Одним, з них є вихід на пенсію, або етап настання пенсійного віку. Звичайно, сьогодні суспільство більш гуманне, тому пенсія стає, для більшості людей, «соціальною смертю», фізичне існування залишається недоторканим.

Дьяконов І.М. аналізуючи архаїчні міфи осілих народів, також звертає увагу на типи соціального віку. Серед них п'ятий вік характеризується переходом голів сімей в старійшину. Крім того, даному віковому етапу приписується шаманізм. Відповідно вважалося, що люди похилого віку наділені особливою владою або мудрістю [2, с. 126]. Як зауважує науковець «...вік старців (мужів старшого на даний момент покоління) завжди «краще» віку більш молодих: «так, були люди в на час, не те, що сучасне плем'я: богатири - не ви!» [2, с. 128]».

Вейнберг І.П. дослідивши культуру стародавнього Близького Сходу, серед типів соціальних груп виділив такі як сімейно-родова, вікова, локальна та ін. Серед них найважливішою, на погляд людини того часу була сімейно-родова група, а вікова соціальна група з часом втрачала своє значення. Відповідно до цього змінювалась і оцінка вікових етапів людини, в тому числі і старості. Якщо спочатку велике значення приділялось юності та старості, то згодом - зрілості. Однак, не зважаючи на фізичну дряхлість, старість поважали за її мудрість: «...«Повчання Птахотепа» розпочинається яскравим описом старечої безпомічності, коли «рот мовчить і більше не говорить. Очі не бачать і вуха нечують», що однак, не перешкода мудрості, так само як сто десять років чарівника Джеді не перепона його чудотворним діям [1, с.105]».

Зауважимо, що особливе ставлення до людей похилого віку, зокрема у Візантії, зумовлено тим фактором, що до старечого віку доживало дуже мало людей: «...Стара людина, таким чином, стала явищем досить рідкісним, і, певно, вже в силу цього на старість почали дивитися по-особливому. Старість сприймалась тепер не як слабкість і дряхлість, а, в першу чергу, як мудрість, як уміння розуміти [4, с. 589]».

Досить важко окреслити причини геронтофобії у сучасному суспільстві, та все ж важливо спрямувати подальші дослідження на вироблення стратегій повернення статусу старості як віку мудрості та включення людей похилого віку у громадське життя. Адже саме вони забезпечують у суспільстві наступність поколінь, передачу культурних надбань і традицій, зв'язок минулого, теперішнього та майбутнього.

Література:

1. Вейнберг И.П. Человек в культуре древнего Ближнего Востока / И.П. Вейнберг. - М. :Наука, 1986. - 208 с. - («По следам исчезнувших культур Востока»).
2. Дьяконов И.М. Архаические мифы Востока и Запада / И.М. Дьяконов. - М. : Наука, 1990. - 247 с. - (Исследования по фольклору и мифологии Востока).
3. Попович М.В. Раціональність і виміри людського буття / М.В. Попович. - К. : Сфера, 1997. - 290 с.
4. Чекалова А.А. Быт и нравы // Культура Византии: вторая половина VII-XII в. / А.А. Чекалова. - М. : Наука, 1989. - С. 571 - 616.